

آفتاب عمر امام هدایت غروب کرد

امام محمدباقر(ع) پنجمین آفتابی است که بر افق امامت، جاودانه درخشید و زندگیش سراسر دانش و ارزش بود، از این رو باقرالعلوم نامیده شد، یعنی شکافنده دشواری‌های دانش و گشاینده پیچیدگی‌های معرفت.

امام محمدباقر(ع) پنجمین آفتابی است که بر افق امامت، جاودانه درخشید و زندگیش سراسر دانش و ارزش بود، از این رو باقرالعلوم نامیده شد، یعنی شکافنده دشواری‌های دانش و گشاینده پیچیدگی‌های معرفت.

به گزارش خبرنگار مهر، امام معصوم آینه تمام نمای زندگی شرافتمندانه انسان‌های موحد و متعالی است. سیره و روش زندگی امامان علاوه بر این که بهترین روش آموزش معارف نورانی اسلام است، بالاترین دلیل بر قابلیت عمل و اجرایی بودن دستورات دین نیز هست. رمز موفقیت و گسترش چشمگیر اسلام برخورداري آن از چنین الگوهای کامل عملی بوده است.

ابوجعفر، امام محمدباقر(ع) پنجمین آفتابی است که بر افق امامت، جاودانه درخشید، زندگیش سراسر دانش و ارزش بود، از این رو باقرالعلوم نامیده شد، یعنی شکافنده دشواری‌های دانش و گشاینده پیچیدگی‌های معرفت.

حضرت ابوجعفر، باقرالعلوم (ع)، در شهر مدینه تولد یافت و براساس نظریه بیشتر مورخان و کتاب‌های روایی، تولد آن گرامی در سال ۵۷ هجری بوده است و سرانجام بر سر تعارضات مبنایی با نظام خلافت ظالمانه، در هفتم ذی الحجه، توسط هشام به شهادت رسید.

اخلاق و فضایل امام محمد باقر(ع)

امامان معصوم، نسخه عملی آیات نورانی قرآن مجید هستند. همه آنچه از اخلاق و فضایل و ویژگی‌های انسان کامل است در وجود آنان در حد اعلی موج می‌زند. یکی از بارزترین ویژگی‌های امام جامعیت اوست.

همه فضایل و ویژگی‌های انسان کامل در وجود امام محمد باقر (ع) متبلور بود، به پرسش‌های مردم، عبادت و تهجد و شب زنده داری، کار و تلاش در اوج زهد و تقوا، حضور سازنده و مؤثر در جامعه، شکیبایی و بردباری در روابط اجتماعی، رسیدگی به محرومان، صمیمیت و محبت با دوستان، محبت و عاطفه نسبت به خانواده، رعایت حقوق و نیازهای روحی همسران، عدم تحمیل ایده‌های خویش بر همسران، رعایت جمال و زی شرافتمندانه، اهتمام به حقوق مالی مردم و... تنها پاره‌ای از ویژگی‌های امام محمد باقر (ع) است.

تمام زندگی امام محمد باقر (ع) برای همه روزگاران بهترین الگو برای جویندگان سعادت است به همین دلیل سیره عملی امام محمد باقر (ع) بزرگ‌ترین تأثیر علمی و عملی را برای جامعه خویش داشته است.

در سیره اخلاقی ایشان آمده است که آن حضرت، یارانش را به هم‌دردی و برادری و نیز یاری مسلمانان سفارش می‌کرد و می‌فرمود: «دوست داشتنی‌ترین کارها نزد خدا این است که مسلمانی، شکم مسلمانی را سیر کند و غمش را بزدايد.»

امام باقر(ع) چون دیگر اهل بیت پیامبر(ص)، با همه مهربان بود، حتی با کسانی که نسبت به ایشان رفتار بدی داشتند. همین خصلت سبب شد که فردی مسیحی که به امام دشنام می‌داد از رفتار خویش پشیمان شود و اسلام بیاورد.

امام باقر(ع)، لغزش‌های یاران را نادیده می‌گرفت و می‌فرمود: «اصلاح امور زندگی و روش برخورد با مردم چون پیمانه است که دو سوم آن زیرکی و یک سوم آن گذشت است.»

شخصیت و آثار علمی امام محمد باقر(ع)

دانش همه امامان معصوم (ع) یکسان و همگی از سر چشمه وحی سیراب می‌شوند. آنان آموزگاری نداشتند و در مکتب بشری درس نخوانده بودند.

دانش امام باقر (ع) نیز همانند دیگر امامان از سر چشمه وحی بود اما زمینه مراجعات وسیع دانش‌پژوهان و ابراز علم برای حضرت و فرزند گرامی‌شان امام جعفر صادق(ع) فراهم گشت.

تشکیل حلقه‌های درسی سنگین، احتجاجات، مناظرات و مباحثات امام محمد باقر (ع) با دانشمندان و مدعیان یکه تازی در میدان علم، همگان را به تواضع در پیشگاه علم آن حضرت وادار کرد.

عبدالله بن عطاء مکی می‌گفت: هرگز دانشمندان را نزد کسی چنان حقیر و کوچک نیافتم که نزد امام باقر (ع) یافتم. «حکم بن عتیه» که در چشم مردمان جایگاه علمی والایی داشت در پیشگاه امام باقر چنان کودکی در برابر آموزگار بود.

شخصیت آسمانی و شکوه علمی امام باقر (ع) چنان خیره کننده بود که «جابر بن یزید جعفی» به هنگام روایت از آن گرامی می‌گفت: «وصی اوصیاء و وارث علوم انبیاء محمد بن علی بن الحسین مرا چنین روایت کرد...».

امام باقر(ع) از دیدگاه قرآن و اهل بیت

شخصیت امام محمد باقر (ع) و نقش آن حضرت در نشر معارف نورانی اسلام با توجه به شرایط مساعد زمان ایشان همواره

مورد نظر پیامبر اسلام (ص) و ائمه معصومین (ع) بوده است گویا همه این بزرگواران به عنوان پدران امت اسلامی انتظار زمان امام محمد باقر (ع) را می کشیدند تا آن حضرت با نهضت علمی خود جامعه اسلامی را از فقر فرهنگی مهلك برهاند. رسول خدا (ص) به جابر فرمود: «امید آن است که عمر طولانی کنی تا فرزندی از من را که از نسل حسین (ع) است و محمد نام دارد، ببینی که علم دین را می شکافد و تشریح می کند. وقتی او را ملاقات کردی، سلامم را به وی برسان».

توسعه فرهنگ انتظار

تلاش های گسترده و عمیق امام باقر (ع) در نشر معارف اسلام ناب، مردم را به سوی فرهنگ انتظار امام آخرین (عج) سوق می داد. او در تبیین این فرهنگ بر آن بود تا با روشن کردن زوایای پنهان فرج امام زمان (عج) و پاسخ دادن به پرسش های گوناگون، غیبت و ظهور او را امری خدادادی و خارج از اختیار معرفی و نیز منتظران را به انتظار ظهور او ترغیب کند. دوران امامت امام محمد باقر (ع) با اوج ستم ها و شهوترانی های امویان و استفاده های ناروای آنها از بیت المال مسلمانان مصادف شد. شدت اختناق و بیداد چنان بود که خلفا آشکارا به دشمنی با آل محمد (ص) می پرداختند، و نام آنان را از دیوان بیت المال حذف می کردند.

در زمان امام باقر (ع)، نزدیک به یک قرن از وفات پیامبر اسلام (ص) سپری شده و نسل جدید از احکام اسلام و عقاید آگاهی درستی نداشت. و تلاش های شصت ساله امویان در محو آثار دین و ایجاد شبهات اعتقادی به بار نشسته بود.

در این دوران حاکمان اموی به دلیل تعارضات داخلی از نهضت عظیم علمی امام باقر (ع)، غافل بودند، به همین دلیل امام باقر (ع) تاحد زیادی موفق به نشر معارف اسلامی گردیدند. البته اوضاع خشونت آمیز این دوره به گونه ای بود که امام باقر (ع) بارها تقیه می کرد.

بستر سازی علمی در دوران رکود علمی

در همین زمینه محقق حوزه و دانشگاه در گفتگو با خبرنگار مهر گفت: فعالیت علمی و فرهنگی امام باقر علیه السلام با دوران ممنوعیت نقل و کتابت حدیث به عنوان سیاست رسمی خلفا همزمان بود. این ممنوعیت نقل و کتابت حدیث تا زمان خلافت عمر بن عبدالعزیز ادامه پیدا کرد.

لقمان رضانژاد افزود: از زمان رحلت پیامبر اکرم (ص) تا زمان امام باقر (ع) خاصه بعد از جریان غدیر با رکود علمی و فرهنگی حکمفرما بود و حتی در روایات آمده، که مردم در ابتدایی ترین مسائل مانده بودند و از علم و آموزه های وحی دور بودند.

پژوهشگر حوزه و دانشگاه ادامه داد: در زمان دیگر امامان معصوم قبل از امام باقر (ع) نیز، آموزه های وحی جریان داشت اما بستر علم آموزی فراهم نبود و این بستر در زمان امام باقر (ع) توسط ایشان ایجاد شد.

وی تصریح کرد: در زمان عمر بن عبدالعزیز که شناخت و مطالعه احادیث به دستور وی آغاز شده بود، لذا امام باقر (ع) این فرصت را مغتنم دانستند و حرکت علمی خویش را در همین دوره شروع و ساماندهی کرد.

رضانژاد با اشاره به فرهنگ سازی و جامعیت پذیری مباحث گفت: با توجه به دور بودن و نا آشنایی مردم با مباحث علمی، امام باقر برای نهادینه کردن علم نیاز به جامعیت پذیری داشتند.

شکافنده علوم

پژوهشگر حوزه و دانشگاه افزود: در زمان امام باقر (ع) ابتدا باید بستر تعلیم و تعلم فراهم می شد و کسی می تواند شکافنده علم باشد، که بستر سازی علم و فرهنگ سازی پذیرش مباحث علمی را ایجاد کند، چون امام باقر (ع) این بستر را بعد از رکود علم فراهم کردند از این رو ایشان به شکافنده علم لقب یافتند.

وی گفت: شکوفایی آموزه های وحی در زمان امام باقر (ع) بود و ایشان نیازمند بودند تا گزاره ای کار کنند و ویژگی خاص مکتب فقهی ایشان شکوفایی علمی زیر ساخت های انسانی بود.

رضانژاد ادامه داد: مبانی فقهی شیعه، مبانی علم اصول همان قواعد استنباط از احکام شرعی، در زمان این امام معصوم توسط ایشان به بار نشست.

محقق حوزه و دانشگاه تصریح کرد: امام باقر (ع) شکافنده علم است به معنای نهادینه کردن زیر ساخت های علمی شیعه و در واقع تجلی و ظهور شکافنده علم هم، در همین عرصه است.

تربیت علمی شاگردان و اصحاب

رضانژاد گفت: امام باقر (ع) از میان شاگردان خود، شاگردان نخبه ای تربیت کرد که این ها هسته مرکزی محدثان شیعه بودند، و 477 تن از صحابه توسط ایشان تربیت شدند.

وی افزود: روایتی از امام صادق (ع) داریم که حضرت در آن از چهار نفر از محدثان یاد کردند و فرمودند: «مکتب ما و احادیث پدرم را چهار نفر زنده کردند؛ زراره، ابوبصیر، محمد بن مسلم و برید بن معاویه عجلی. اگر این ها نبودند، کسی از تعالیم دین و مکتب پیامبر (ص) بهره ای نمی یافت.»

پژوهشگر حوزه و دانشگاه گفت: او را باقر می خواندند و این کلمه از «بقر الارض» اخذ شده است، یعنی آنکه زمین را می شکافد و گنج های نهان معارف و حقایق احکام و حکمت ها را آشکار می کند.

رضانژاد در پایان افزود: ابن ابی الحدید می گوید: «كَانَ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ ... سَيِّدَ فَقَهَاءِ الْحِجَازِ وَمِنْ إِيْنِهِ جَعَفَرُ تَعَلَّمَ النَّاسُ الْفِقْهَ؛ محمد بن علی علیهما سلام آقای فقهای حجاز بود، و از او و فرزندش، مردم را علم فقه آموختند».

.....
مزگان فرهنگیان